

Nr 146.

Av herr **Strand** m. fl., om utredning av de ekonomiska och sociala efterkrigsproblemen.

Kravet på igångsättande av ett förberedande utredningsarbete om de ekonomiska och sociala efterkrigsproblemen har på senare tid framförts även i vårt land med växande styrka. Redan ur en begränsad svensk synvinkel framstår utredningen av dessa problem såsom en ytterst angelägen uppgift. Men dessutom har hela detta problemkomplex åtskilliga viktiga internationella aspekter, som kräva beaktande, något som starkt underströks i en framställning till regeringen, som den 9 december 1942 gjordes gemensamt av ett antal riksorganisationer, bl. a. Landsorganisationen i Sverige och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund. I denna skrivelse framhölls,

»att tiden nu kan anses vara inne för att den svenska regeringen genom tillsättandet av en utredningskommission för fredsplanering dels riktar vårt eget folks intresse på de stora framtidsuppgifter, som i en demokrati icke kunna lösas utan en väl förberedd folkopinion, och dels inför en stridande värld visar, att det i vårt skonade land finns kraft och vilja att på ett konstruktivt sätt försvara det internationella samförståndets och framåtskridandets intressen».

Det är tydligt, att redan avvecklingen av vår egen krishushållning kommer att ställa oss inför problem, vilkas lösning icke kan improviseras. I själva verket är en viss planmässig hänsyn till efterkrigsförhållandena av nöden redan nu för att de krisåtgärder, som vidtagas, i tid skola kunna så omriktas, att övergången till fredsförhållanden blir så smidig som möjligt. Särskilt för näringslivets omläggning från krigs- till fredsproduktion bör en beredskapsinventering företagas i god tid, då många andra sociala problem, t. ex. frågorna om bostadsbehov och arbetskraft, äro beroende av att vissa linjer för den framtida produktionen klarlagts. Huvudintresset när det gäller utredningsuppgifterna på det nationella planet måste givetvis inriktas på frågorna om omläggningen av krigs- och ersättningsproduktion, den speciella krisorganisationens avveckling (resp. omorganisation för fredsförhållanden), fredsbehovens olika angelägenhetsgrad, varvid särskilt bostadsfrågans lösning är en angelägenhet av största vikt, den framtida handelspolitiken, återförandet av de inkallade till produktionslivet och användandet av tillfälligt rekryterad arbetskraft, t. ex. kvinnorna. Det bör i detta sammanhang påpekas, att en utredning, som bl. a. tar sikte på den framtida arbetsmarknads- och handelspolitiken, även måste vara av betydelse för de överväganden om jordbrukspolitikens långtidsplanering, som ingå i den s. k. 27-mannakommitténs uppdrag.

Det är uppenbart, att de inhemska och utländska problemen gripa in i varandra, och att rationella lösningar, som taga vederbörlig hänsyn till åtgärdernas återverkningar i andra länder, endast kunna vinnas genom internationell samverkan. Ett offentligt uttalande av Svenska arbetsgivareföreningens direktör F. Söderbäck (*Mellanfolkligt Samarbete*, 1942, nr 7—8) må i detta sammanhang citeras:

»Ingen, ej ens den mest övertygade anhängare av isolation och materiell och andlig autarki, kan bestrida nödvändigheten av en central och auktoritativ internationell behandling av de oerhörda problem, som komma att uppstå efter kriget. Sysselsättnings-, försörjnings-, återuppbyggnads-, råvaru- och kapitalfrågor komma att trotsa varje försök till nationell lösning.»

Denna uppfattning delas säkerligen av båda de krigförande maktgrupperna, ehuru väl åsikterna torde gå i sär beträffande principerna och formerna för det internationella samarbetets realiserande.

Vad Sverige beträffar, så har ju vid flera tillfällen från ansvarigt håll med eftertryck betonats, att också vårt land vore inställt på att göra sin insats vid lösandet av de problem, som krigsslutet ställer. När vi sålunda offentligt fastslagit, att vårt intresse för efterkrigstidens problem icke kan stanna vid landets gränser, har detta tydligen gjorts i känslan av att vi måste kunna visa, att vår neutralitet varit av ett högre och allmännare värde än endast att nödtorftigt klara oss själva undan krigets olyckor. Vi känna att det åvilar oss ett ansvar för det fredliga återuppbyggnadsarbetet, i främsta rummet med hänsyn till våra nordiska brödraländer men även med hänsyn till det allmänna mellanfolkliga samarbetet.

Såväl det anseende, som vårt land vunnit för en sund reformverksamhet, särskilt när det gäller den sociala och ekonomiska politikens inriktning, och vår inställning till det nordiska och internationella samarbetet under mellankrigsperioden som det faktum, att vi nu så länge stått och alltjämt stå utanför kriget, förplikta oss — och detta vilja vi framhålla utan att hänge oss åt några illusioner om en liten nations betydelse och möjligheter att få sina synpunkter beaktade — till att åtminstone försöka planera några insatser i det förestående rekonstruktionsarbetet, utöver de humanitära hjälpaktioner av olika slag, som vi alla anse vara en självklar uppgift för vår nation och vilka i viss utsträckning kunnat företagas redan under pågående krig. Det synes emellertid självklart, att om de utfästelser i detta avseende, som alltså redan gjorts från ansvarigt svenskt håll, skola kunna förverkligas, krävas omsorgsfulla och följaktligen tidskrävande förberedelser.

Emellertid föreligger ännu en anledning — och en som både ur synpunkten av vårt eget intresse och med hänsyn till våra klara internationella förpliktelser icke kan negligeras — att icke dröja längre med igångsättandet av ett systematiskt utredningsarbete om dessa frågor. I egenskap av medlemsstat inom Internationella arbetsorganisationen har nämligen vårt land mottagit en formell hänvändelse att aktivt deltaga i den mellanfolkliga sam-

verkan beträffande lösningen av de sociala och ekonomiska efterkrigsproblemen, som hålla på att organiseras med arbetsbyrån som clearing-house.

Vid Internationella arbetsorganisationens konferens i New York i oktober—november 1941 (till vilken 34 medlemsstater, dock icke Sverige, sändt representanter) antogs enhälligt en resolution om hjälp- och återuppbyggnadsåtgärder efter kriget, som fastslog den absoluta nödvändigheten av mellanfolkligt samarbete när det gäller lösandet av de olika ländernas sociala och ekonomiska efterkrigsproblem samt Internationella arbetsorganisationens centrala plats i organiserandet av detta samarbete.

Det heter i denna resolution bland annat:

»— — — då fredsslutet måste följas av omedelbara, på förhand planerade åtgärder för att livnära de folk, som lida brist, återuppbygga ödelagda områden, anskaffa och transportera råvaror, kapital och den tekniska utrustning, som är nödvändig för återställandet av det ekonomiska livet, för öppnandet på nytt av handelsvägarna, för återflyttning av arbetare och deras familjer under förhållanden, som göra det möjligt för dem att arbeta i frihet, trygghet och tillförsikt, för övergången från krigs- till fredsekonomi och för tryggandet av en jämn sysselsättning och för förbättrandet av levnadsstandarden över hela världen, och

då uppnåendet av dessa mål kräver 'den mest fullständiga samverkan mellan alla nationer på det ekonomiska området', och — — —

då Internationella arbetsorganisationen — — — som är uppbyggd på representanter för såväl arbetare som arbetsgivare, därför är särskilt skickad att delta i detta samarbete — — —

uppdrager Internationella arbetsorganisationens konferens åt arbetsbyråns styrelse — — —

b) att föreslå medlemsstaternas regeringar att de, om icke redan så skett, tillsätta representativa organ för studiet av efterkrigsvärldens sociala och ekonomiska behov och att dessa organ samråda med motsvarande inom arbetsorganisationen upprättade organ;

— — —»

I skrivelser från Internationella arbetsbyråns direktör har den svenska regeringen liksom de andra medlemsstaternas regeringar sedermera direkt anmodats att tillsätta sådana utredningsorgan, som omnämns i resolutionens punkt b), och att till arbetsbyrån insända uppgifter angående utredningsmetoder, -områden och -resultat, bland annat med avseende på planeringen av allmänna arbeten för mötandet av en eventuell arbetslöshetskris och för utbyggandet av landets ekonomiska resurser, frågor som tydligen också ha viktiga internationella aspekter.

Värdet av största möjliga kontakt med motsvarande utredningsarbete i andra länder synes oss självklart, och en sådan kontakt torde lättast och effektivast kunna nås genom det samarbetsorgan, som för dessa frågor upprättats inom Internationella arbetsorganisationen. Arbetsbyrån, Internationella arbetsorganisationens verkställande organ, har också sedan någon tid tillbaka anpassat sin verksamhet efter de uppgifter, som medlemsstaterna beslutat uppdraga åt organisationen, i det att en betydande del av dess kraf-

ter numera ägnas åt uppgifterna att förbereda en varaktig fred byggd på social och ekonomisk rättvisa.

Internationella arbetsorganisationens centrala ställning, när det gäller organiserandet av detta utredningsarbete, ifrågasättes väl knappast på något håll i vårt land, icke ens i de kretsar, som under de gångna åren ställt sig något kritiska mot vissa sidor av organisationens verksamhet. I direktör Söderbäcks redan citerade artikel heter det bland annat:

»Med sin rika erfarenhet, sin stora administrativa kompetens, sin för internationella uppgifter tränade personal, och sist men icke minst sin trepartssammansättning har IAO — om det nu blir denna som får ta hand om de svåra efterkrigsproblemen på det sociala området — enligt min mening alla förutsättningar att fylla sin uppgift, under förutsättning att den vidtar behövliga reformer i sin konstitution och i sina arbetsmetoder. Om en sådan organisation icke funnes, skulle den säkerligen behöva uppfinnas.»

I detta uttalande fästes ånyo uppmärksamheten på frågan om Internationella arbetsorganisationens egen rekonstruktion, om dess kompetensområde och dess förbindelse med andra internationella samarbetsorgan, en fråga, som tidigare vid åtskilliga tillfällen framförts i diskussionen särskilt från svenskt håll och som nu tydligen får ökad vikt, eftersom vid det kommande fredsslutet och därefter sociala och ekonomiska problem vida utöver de arbetarskyddsfrågor, för vilka organisationen ursprungligen upprättades, komma att bli föremål för internationella överläggningar. Även dylika organisatoriska problem borde nu göras till föremål för utredning av svenska sakkunniga i syfte att, med ledning av mellankrigsperiodens positiva och negativa erfarenheter, nå fram till den möjligast effektiva formen för det internationella socialpolitiska samarbetet.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av de ekonomiska och sociala efterkrigsproblemen beträffande såväl deras nationella som deras internationella aspekter.

Stockholm den 23 januari 1943.

Axel Strand.

Albert Forslund.

Ragnar Helgesson.

N. Elovsson.

H. Sten.

Olof Carlsson.

Erik Olof Wiklund.

Axel Löfgren.